สนค. ชวนลอยกระทงรักษ์โลก หนุนใช้กาบหมาก-เปลือกข้าวโพด กระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน ลดต้นทุนขยะรัฐ พร้อมแนะ 4 แนวทางยั่งยืน

นายนันทพงษ์ จิระเลิศพงษ์ ผู้อำนวยการสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) กระทรวงพาณิชย์ เปิดเผยว่า เทศกาลลอยกระทงเป็นช่วงที่มีเม็ดเงินสะพัดสูงช่วงหนึ่งของปี ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจ ม.หอการค้าไทย ประเมินเงินสะพัดปี 2567 ที่ราว 10.3 พันล้าน และปี 2568 ที่ราว 9.6 พันล้านบาท (ใช้จ่ายเฉลี่ยราว 2,200 บาทต่อคน) **อย่างไรก็ตาม เทศกาลนี้ยังมี “ต้นทุนแฝง” ที่เกิดจากการจัดการขยะและปัญหาสิ่งแวดล้อม** จึงเป็นโจทย์ ท้าทายสำคัญในการลดต้นทุนด้านการจัดการขยะและแก้ปัญหาดังกล่าว โดยต้องไม่ส่งผลกระทบต่อเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ

สำหรับต้นทุนแฝงของกระทงแต่ละประเภท มักมีความผันผวนตามปัจจัยฤดูกาล สภาพอากาศ และลักษณะของวัสดุ กลุ่มวัสดุธรรมชาติ (ใบตอง ต้นกล้วย ดอกไม้) อาจมีราคาสูงขึ้นเล็กน้อยในช่วง 1–2 สัปดาห์ก่อนเทศกาล ขณะที่ดอกดาวเรือง ดอกบานไม่รู้โรย และดอกกล้วยไม้ อาจปรับราคาขึ้นตามอุปสงค์ระยะสั้น ทำให้ผู้ค้าต้องแบกรับต้นทุนการบริหารสินค้าคงคลัง เนื่องจากวัสดุสดมีอายุสั้น ส่วนกลุ่มกระทงอาหารสัตว์และขนมปัง ต้นทุนจะผูกติดกับราคาแป้งสาลีและพลังงาน กลุ่มกระทงโฟมและพลาสติก แม้ต้นทุนวัตถุดิบทางตรงจะถูกและเก็บรักษาได้นาน แต่มีวิธีกำจัดที่ยากลำบาก **ต้นทุนแฝงที่ไม่ได้รวมอยู่ในราคาขายเหล่านี้ มักตกเป็นภาระงบประมาณของภาครัฐและส่งผลกระทบต่อคุณภาพแหล่งน้ำ** ยกตัวอย่างในปี 2568 กทม. จัดเก็บกระทงได้ 391,027 ใบ แบ่งเป็นวัสดุธรรมชาติ 82.76% ขนมปัง 10.01% และโฟม 7.23% ซึ่งกระทงธรรมชาติสามารถนำไปบดย่อยส่งโรงงานผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้ แต่กระทงโฟมจำเป็นต้องใช้วิธีฝังกลบ ขณะที่กระทงขนมปังซึ่งเปื่อยยุ่ยและจมง่าย จะไปดึงออกซิเจนในน้ำให้ลดลง ดังกรณีตัวอย่างที่สวนสันติภาพในปี 2566 ที่มีกระทงขนมปังตกค้างกว่า 3,000–4,000 ใบ จนเป็นเหตุให้ปลาตายเกือบหมดสระ

หนึ่งในแนวทางแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพคือ การส่งเสริมกระทงจากวัสดุธรรมชาติแปรรูป เช่น **กระทงจากเปลือกข้าวโพด** จากผู้ผลิตที่ได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) จากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) ถือเป็นสินค้าที่ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมที่ย่อยสลายได้เองและไม่มีสารเคมีตกค้าง และ**กระทงจากกาบหมากกลัดด้วยไม้ไผ่** ซึ่งมีโครงสร้างเป็นเส้นใยเซลลูโลสธรรมชาติอัดแน่น ทำให้ทนต่อแรงดัดงอ ไม่หักเปราะง่าย และมีความหนาแน่นต่ำกว่าน้ำ จึงลอยน้ำได้ดีมากโดยไม่อมน้ำจนจม (ต่างจากหยวกกล้วยที่มีรูพรุนอมน้ำสูง) นอกจากนี้ การใช้ไม้ไผ่กลัดแทนตะปูลวดเย็บ หรือเข็มหมุด ยังช่วยลดอันตรายต่อเจ้าหน้าที่จัดเก็บและสัตว์น้ำ ทั้งยังป้องกันความเสียหายต่อใบมีดของเครื่องสับย่อยอินทรียวัตถุ กระทงกาบหมากยังสามารถคงรูปได้นานหลายชั่วโมง ช่วยให้จัดเก็บขึ้นจากน้ำได้ง่าย **ยิ่งไปกว่านั้น การหันมาใช้วัสดุเหล่านี้ยังช่วยสร้างงาน กระจายรายได้สู่ชุมชน และกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากตามนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของกระทรวงพาณิชย์** และช่วยลดภาระงบประมาณแผ่นดิน ทั้งค่าจ้างแรงงานช้อนเก็บและค่าซ่อมบำรุงเครื่องจักรได้อย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับข้อกังวลว่า การเปลี่ยนมาใช้วัสดุทางเลือกอย่างกระทงกาบหมากและเปลือกข้าวโพดจะทำให้เม็ดเงินหมุนเวียนลดลงหรือไม่นั้น สนค. ประเมินว่าไม่ส่งผลกระทบ เนื่องจากค่ากระทงคิดเป็นสัดส่วนเพียง 1–5% ของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อคนเท่านั้น โดยกระทงสำเร็จรูปขนาด 6–8 นิ้ว มีราคาประมาณ 25–100 บาท (ข้อมูลกรมการค้าภายในปี 2568) ในทางกลับกัน กระทงกาบหมากมีมูลค่าต่อชิ้นสูงกว่าเล็กน้อย จึงช่วยเพิ่มเม็ดเงินหมุนเวียนในระดับผู้บริโภค ขณะเดียวกันยังมีอายุการเก็บรักษายาวนาน หากจำหน่ายไม่หมดสามารถเก็บไว้ขายในปีถัดไปได้ ช่วยลดการสูญเสียต้นทุนจากสินค้าเน่าเสียของผู้ค้า **อีกทั้งการลดงบประมาณกำจัดขยะของภาครัฐ ยังช่วยให้สามารถจัดสรรงบประมาณไปพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านอื่นที่สร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้คุ้มค่ากว่า**

ทั้งนี้ **สนค. ได้เสนอ 4 แนวทางยั่งยืน เพื่อสนับสนุนการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและประหยัดค่าจัดการกระทง** ได้แก่

1. ใช้กระทงวัสดุธรรมชาติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนวัสดุจากชุมชน เช่น กระทงจากเปลือกข้าวโพด หรือกระทงจากกาบหมาก เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชน

2. สนับสนุนการลอยกระทงร่วมกัน รณรงค์แนวคิดการลอยแบบรวมกลุ่ม เพื่อช่วยลดปริมาณขยะในภาพรวม

3. ลอยกระทงดิจิทัลผ่านมือถือในสถานที่จริง จะสามารถลดจำนวนขยะเป็นศูนย์ได้ แต่การมาร่วมงานในสถานที่จริงจะยังคงช่วยกระตุ้นการจับจ่ายใช้สอย และเป็นการสืบสานรักษาวัฒนธรรมประเพณีของไทยเอาไว้

4. ติดตามราคาวัตถุดิบเฝ้าระวังราคาวัตถุดิบหลักช่วงเทศกาลอย่างใกล้ชิด เพื่อไม่ให้ประชาชนถูกเอาเปรียบในช่วงเทศกาล

ผอ.สนค. กล่าวทิ้งท้ายว่า การจัดเทศกาลลอยกระทงสามารถเติบโตควบคู่กับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดรับกับ**นโยบายสำคัญของกระทรวงพาณิชย์ ในการมุ่งส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก และยกระดับขีดความสามารถของวิสาหกิจชุมชน** ผ่านการสนับสนุนผลิตภัณฑ์วัสดุธรรมชาติที่ได้มาตรฐาน เพื่อช่วยกระจายรายได้สู่ผู้ผลิตในชุมชน ควบคู่ไปกับภารกิจด้านการกำกับดูแลความเป็นธรรมทางการค้า โดยกระทรวงพาณิชย์ในการที่จะติดตามสถานการณ์ราคาวัสดุและสินค้าที่ใช้ในช่วงเทศกาลอย่างใกล้ชิด เพื่อให้**ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมด้านราคา การบูรณาการมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน จะช่วยขับเคลื่อนให้ประเพณีไทยยังคงมูลค่าทางวัฒนธรรม และสร้างความเข้มแข็งให้ระบบเศรษฐกิจได้อย่างยั่งยืน**

สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า
กระทรวงพาณิชย์
15 พฤศจิกายน 2569